

ČASOPIS PRO
UČITELE I RODIČE

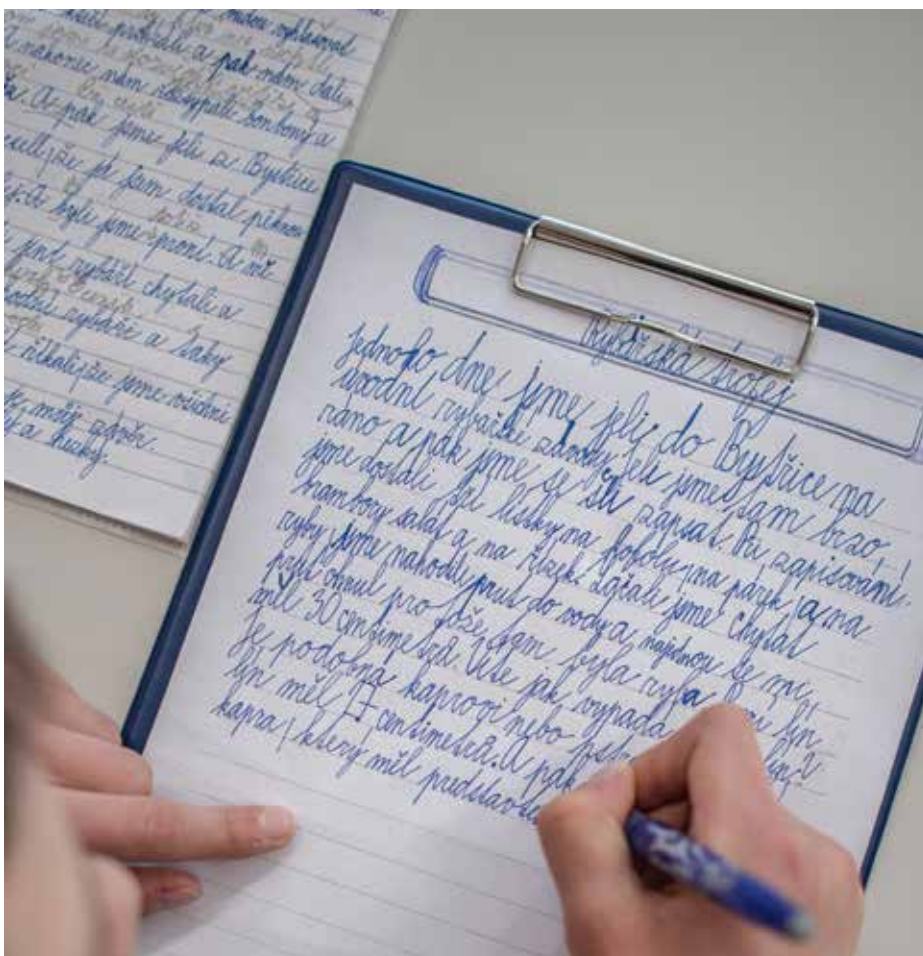
POMÁHÁME ŠKOLÁM K ÚSPĚCHU

JARO 2023

Kouzlo čtení

ČTENÁŘSKÝ STAV MYSLI
JE VLASTNĚ STAVEM ŠTĚSTÍ

„Nepíšeme pro školu, píšeme pro život,“

říká učitelka
Kateřina Gaszková ze
ZŠ Koperníkova v Třinci
během tamní dílny psaní.

Časopis Kritická gramotnost

Dvakrát ve školním roce elektronicky vychází znovuobnovený odborný časopis Kritická gramotnost. Pedagogové se mohou seznámit s praktickými tipy pro výuku či s profesními příběhy kolegů, kteří se kritické gramotnosti věnují.

Vize projektu

Každý žák se učí naplno a s radostí. Své učení si řídí a s prožitkem i kriticky zachází s texty všeho druhu.

Od roku 2010 pomáháme veřejným základním školám v tom, aby se všichni jejich žáci učili s chutí a nasazením a měli dobré výsledky. Za úspěch považujeme, když děti ve škole objevují, kým jsou a kým se mohou stát. A jak funguje svět kolem nich. Jak s ním komunikovat, jak se do něj zapojit a jak o něj pečovat. Jak žít, aby byly spokojené. Vzdělávání ve veřejných základních školách proměňujeme systematicky.

Nový ředitel

Projekt Pomáháme školám k úspěchu má od tohoto školního roku nového ředitele. Je jím Petr Šlemenda, který dříve vedl školu Open Gate v Babičích. „Obsahovými pilíři projektu samozřejmě i nadále zůstávají čtenářství, pisatelství a kritická gramotnost. V navazující etapě, která začne 1. září 2024, bychom chtěli stávající síť škol ještě rozšířit, ideálně na území, kde zatím nepůsobíme,“ říká.

Milé učitelky, milí učitelé, milí rodiče a příznivci vzdělávání,

před dvaceti lety vznikla v nadaci rodiny Kellnerových myšlenka soustředit se na aktivity ve vzdělávání. Jedním z několika pilířů je podporování veřejných základních škol, hlavním cílem přitom je, aby se žáci mohli učit skutečně naplno a s radostí. Jako cestu k tomu jsme zvolili rozvoj čtenářství, pisatelství a kritické gramotnosti.

Postupně tedy vznikla celostátní síť 113 škol sdružených do lokálních skupin. Pojdme do nich na stránkách tohoto časopisu jednou za rok společně nahlédnout a podívat se, jak se jim daří.

Příjemné čtení Vám přeje
tým projektu Pomáháme školám k úspěchu

Anketa ————— 4

mezi druháky a šestáky o tom, co se jim líbí
na dílně čtení

Reportáž ————— 7

z dílny psaní v páté třídě na ZŠ Koperníkova v Třinci

Naši lidé ————— 10

Filip Svoboda předává svou lásku ke knihám a k umění
svým žákům na ZŠ Svatoplukova v Olomouci

Rozhovor ————— 12

s Hanou Košťálovou, která stála u zrodu projektu
Pomáháme školám k úspěchu

Náš tip ————— 14

na školní knihovničku

Vydavatel a adresa redakce:
Pomáháme školám k úspěchu o. p. s.,
Evropská 2690/17, 160 00 Praha-Dejvice,
IČ: 29005469

Redakční rada: Ondřej Hausenblas, Hana Hegerová,
Hana Košťálová, Lenka Menšíková, Kateřina
Sobotková, Petr Šlemenda, Jitka Tkadlecová
Editorka: Bára Procházková
Art direktor a grafická úprava: Martin Svoboda
Jazyková redakce: Lenka Řimnáčová,
Barbora Vilímová, Marcela Wimmerová
Tiskne: Tiskárna Daniel
Uzávěrka: 31. ledna 2023
Fotografie na obálce: Josh Applegate, Unsplash
Čítát na straně 15: Douglas Fischer, John Hattie,
Nancy Frey; Visible Learning for Literacy. Grades K–12.

Projekt Pomáháme školám k úspěchu financuje
Nadace The Kellner Family Foundation.

Co se ti líbí na dílně čtení?

Číst vlastní knihu a vybrat si k tomu vlastní místo. Nebo zjišťovat, jak se hlavní hrdina cítí a co by si přál. Každé dítě si na dílně čtení užívá něco jiného. V anketě, co se dá během těchto hodin zažít, odpovídají žáci ze 2. C Základní školy Železnická v Jičíně a také žáci ze 6. B Základní školy Partyzánská v České Lípě.

TEREZA (6. TŘÍDA)

„Na dílně čtení se mi líbí, že o všem diskutujeme a sdílíme si všechno, co jsme přečetli. Když čteme, tak si můžeme číst kdekoli ve třídě. Někdy nám pan učitel řekne, že máme přečíst jen jednu stránku, a potom předvídáme, co se stane na té druhé. Na těchto hodinách jsem se naučila, že každá kniha má své kouzlo. A že nezáživný začátek neznamená, že taková bude celá kniha.“

MICHAL (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi, že čteme dlouho. Že si můžeme vybrat jakékoli místo ve třídě, kde je nám pohodlně a příjemně. Že je tu ticho a nikdo se nebaví. Poté, co pan učitel řekne stop, si zapíšeme, co jsme přečetli, a sdílíme to s ostatními. V hodinách zažívám zábavu, dobrodružství, nadšení a radost.“

ELIŠKA (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi, že se tu nehodnotí. Je tu hodně aktivit a četby. Hodiny jsou takové volnější. Užívám si hodně čtení, zábavy, radosti, úspěchu.“

ROZÁRKA (2. TŘÍDA)

„Líbí se mi, že čteme ze své knížky.“

SAMANTA (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi vzájemná pomoc a ticho, které máme na čtení. V hodinách jsem zažila radost ze spolupráce se spolužáky, klid u čtení, někdy i smutek nad dějem knihy. Známe ale i strach, když něco nechápu. A potom mám obrovskou radost, když mi pomůže kamarád.“

FILIP (6. TŘÍDA)

„Dílny čtení pro mne znamenají zábavné a současně naučné aktivity. Líbí se mi čtení vlastních knížek v tichu a pohodlí, a to kdekoli ve třídě.“

VALERIE (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi dodržování zadaných instrukcí, vzájemná komunikace a ohleduplnost na hodinách. Na dílnách čtení zažívám spoustu emocí a pocitů, smích, napětí, radost. Ale i diskusí nad odlišnými názory na knihy.“

TEREZA (6. TŘÍDA)

„Je fajn, že můžeme číst svoje knihy a že poté následují aktivity spojené s čtenými knihami. Zažívám hlavně legraci.“

FILIP (2. TŘÍDA)

„Mně se líbí, že jsme měli na začátku druhé třídy dílny čtení mimo školu po celém Jičíně – u sportovního areálu, u druhé základní školy, v knihovně. Nejdříve jsme četli a pak jsme měli takový pracovní list a do něj jsme si to tam zapisovali, například: Co by si hlavní postava přála? Co by mohla ochutnat? Co se stalo v příběhu na začátku, uprostřed a na konci? Někdy jsme při čtení ve svých knížkách přemýšleli nad tím, co by si naše hlavní postava mohla přát k Vánocům a po čem touží.“

KLÁRA (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi, že se můžeme odrelaxovat, uvolnit se a odpočinout si. Můžeme si udělat pohodlí a v tichu číst. Po skončení čtení se dozvídáme, co čtou ostatní. Líbí se mi inspirace a spolupráce. Zažila jsem hezké hry, aktivity a hezké čtení, příjemné a také vtipné chvíle při povídání si o knihách.“

DAVID (2. TŘÍDA)

„Zažil jsem, že jsme si mohli vypůjčit knížky. Třeba můj kámoš měl nějakou knížku, mně se líbila. Jemu se líbila zas ta moje, tak jsme si ji mohli vyměnit. Ještě jsem zažil, že na dílně čtení u nás ve třídě byli rodiče. Měli také svoji knihu, četli jsme a pak jsme plnili úkoly.“

VANESKA (2. TŘÍDA)

„Je fajn, že při čtení zapojujeme všechny smysly. Naučila jsem se rozpoznávat, co hlavní hrdina v mé knížce může vidět nebo slyšet, cítit nosem, ohmatat a ochutnat.“

MICHAELA (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi, že si můžeme číst v tichosti (doma mě nenechá brácha v klidu číst) a pak si o svých knihách povídáme s kamarády. Sdělujeme si dojmy mezi sebou. Zažiji to, co nezažiji doma. Tam si čtu většinou večer, přes den mám povinnosti.“

MICHAELA (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi volnost při čtení. Můžeme sedět, kde chceme, a číst si samostatně. Představuji si všechno z knížky, kterou čtu, a často si myslím, že v té knize jsem.“

TOMÁŠ (6. TŘÍDA)

„Užívám si to, že pracujeme s informacemi a že čteme v klidu a děláme různé úkoly. Líbil se mi úkol ‚dej někomu dárek‘. Jinak zažívám při dílnách legraci, a dávali jsme dokonce i dárky hrdinům z knížky.“

ADINKA (2. TŘÍDA)

„Líbí se mi dílna čtení s tutori ze sedmé třídy, a když na začátku dílny čtení hrajeme různé hry. Bylo super, když jsme si na záda kreslili obrázky – tvary, abychom poznali, co by mohla hlavní postava cítit.“

ROZÁRKA (2. TŘÍDA)

„Chodili jsme ven, a to mě hodně bavilo. Byli jsme všdycky na jiném místě, na slunci, a že tam byli i jiní lidé. Byli jsme na atletickém stadionu, v parku, v K-klubu. Číst tam bylo náročnější, protože kolem mě bylo mnohem víc hluku než normálně ve třídě.“

ADÉLA (6. TŘÍDA)

„Každá hodina je jiná, zajímavá, energická a super. Hodně komunikujeme. Dozvěděla jsem se o spolužácích, co jsem nevěděla.“

MARUŠKA (2. TŘÍDA)

„Skládali jsme z knížek i domino. Jeden dá na zem knížku a další přidá svoji a musí říct, proč ji přikládá. Hledá nějaký společný znak – zda jsou knížky stejně velké, mají stejného autora nebo nápis, zda jsou o zvířatech... a pak hraje další.“

ANIČKA (2. TŘÍDA)

„Baví mě doplňovat pracovní listy a hledat v knížkách, co může hlavní hrdina slyšet, ochutnat...“

PETR (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi čtení vlastních knížek, aktivity při čtení, třeba že jsme Ježíšek a píšeme vzkazy našim kamarádům. Při předávání vzkazů a dárků byla velká legrace.“

FILIP (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi aktivity na čtenářské dílně. Třeba přidávání věcí do příběhu hlavního hrdiny. Nejvíc mě baví čtení a super aktivity spojené se čtením.“

ESTER (2. TŘÍDA)

„Na dílnách čtení se mi líbilo, jak jsme s mamkou a tatínkem četli text – policejní protokol. Potom jsme chodili po chodbě a četli jsme si společně řeči svědků a museli jsme přijít na to, kdo spáchal trestný čin.“

NICHOLAS (2. TŘÍDA)

„Je super, že si nosíme svoji vlastní knížku a můžeme být, kde chceme. Zažil jsem, že jsme hledali ve skupině nějaké úkoly v textu, a pak jsem je hledal i sám ve své knížce. Například: Co může hlavní postava vzít do ruky nebo co může ochutnat.“

LUKÁŠ (6. TŘÍDA)

„Líbí se mi čtení a pracovní listy, učení hrou a dlouhý čas na čtení. Naučil jsem se několik nových slov. Užil jsem si spoustu zábavy a přečetl několik knih.“

FILIP (2. TŘÍDA)

„Mně se líbí, že si kreslíme obrázky k tomu, co čteme.“

Dílna čtení: Záporná postava a její role v příběhu

Žáci mohou sledovat postavy jako čtenáři, ale také z pohledu spisovatele. Mohou se třeba dívat zvenčí, jakou funkci postavy v textu mají. Nahlédneme do čtenářské dílny s Milošem Šlapalem v šesté třídě na ZŠ Emila Zátopka v Kopřivnici, kde se žáci zaměřili na záporné postavy.

TEXT NINA RUTOVÁ

UČITEL: „V dílně čtení se dnes budeme zabývat postavami. Znáte nějakou zápornou postavu z knihy nebo z filmu?“

Příklady odpovědí žáků:

„V mé knize přepadá pirát obchodní loď.“

„Voldemort z Harryho Pottera je záporná postava.“

„V některých knihách hrají úlohu záporného hrdiny nehostinné přírodní podmínky a katastrofy.“

„Saruman a Sauron v Pánovi prstenů.“

UČITEL: „Pán prstenů a Hobit jsou plni záporných postav. Proč záporné postavy v textu jsou? Co by se stalo, kdyby tam chyběly?“

Odpovědi některých žáků:

„Je to zajímavější.“

„Kdyby v textu nebyly záporné postavy, nebylo by to dobrodružné.“

„Kdyby v textu chyběly záporné postavy, nebyla by žádná rovnováha mezi dobrem a zlem.“

„Kdyby byly v knížce jen samé kladné postavy, nemělo by dobro proti komu bojovat.“

„Nebýt válek, nebyly by v knížkách a filmech mrtvolý.“

„Knížky by byly bez záporných postav kratší. Když někdo uteče z vězení, můžeme ho pak sledovat na mnoha stránkách.“

„Kdyby Sauron neukradl prsten, ten příběh by neexistoval.“

UČITEL: „Budete si teď 20 minut číst a všimnout si, jestli je v příběhu záporná postava.“ (Komentář Miloše Šlapala: V dílně čtení si mají žáci především číst. Nezasílám jim tedy k četbě úkoly, které by jim svou podstatou ničily zážitek z četby. I já si teď budu 20 minut společně s žáky nerušeně číst. Postavy můžeme sledovat z hlediska čtenářského zážitku, ale také z hlediska spisovatelského. Žáci se dnes budou dívat zvenčí, jakou roli a funkci postavy mají.)

UČITEL PO 20 MINUTÁCH: „Do čtenářských záznamů napíšete dnešní datum, jméno spisovatele a název knihy. Pak napíšete jméno záporné postavy, co dělá a čím škodí ostatním. Pokud jste nenarazili na zápornou postavu, napíšete jen stručný děj – co se dnes v knize stalo. Sami vymyslete novou zápornou postavu, která by mohla věrohodně zapadnout do vašeho textu.“

Vybrané dialogy mezi žáky, kteří si sdílejí své záznamy:

1. ŽÁKYNĚ: Já mám knížku Neříkej mi Izmael. Na začátku není uvedeno, kdo je zápornou postavou, tak jsem napsala, že ze začátku knížky se dovidám, že hrdina se jmenuje Izmael, ale to jméno se mu nelíbí a všichni ho šikanují. Nová vymyšlená záporná postava by se mohla jmenovat Vilém. Je to rozmazlený jedináček, který by mohl mít svou partu. A společně by Izmaela i ostatní spolužáky šikanovali.

2. ŽÁKYNĚ: Já mám knížku Tajemný hrad. Zatím tam není záporná postava. Rodina přijede na chatu, ale maminka dětem nedovolí jít na hrad. Vymyslela jsem si, že by tam mohl být nějaký zloděj papoušků, protože rodina má papouška, mohl by jim ho ukrást a při tom by se odehrálo nějaké dobrodružství.

1. ŽÁK: Já mám knížku Bratrstvo, napsal ji John Flanagan a čtu už druhý díl, který se jmenuje Nájezdníci. Zápornou postavou je člověk, který přepadává obchodní loď, zabíjí jejich posádku a přepadává i menší města. Novou postavou by byl Zradil. Okrádal by mnoho lidí i ostatní zloděje, kradl by zbraně hlídačům města a cvičeným bratrstvům. S dějem by to udělalo to, že některá bratrstva by neuspěla ve výcviku, hlídači a strážci by neměli jak chránit město nebo krále,

piráti by více zabíjeli, lidé by byli více agresivní a taky by zabíjeli.

2. ŽÁK: Myslím, že postava se tam hodí, protože zabíjí i piráty.

Ukázka práce žáka, který četl Staré řecké báje a pověsti:

AIGISTHOS – příbuzný

Agamemnona, který se stane jeho vrahem kvůli touze po moci.

KLYTAIMNÉSTRA – žena, která se podílela na vraždě svého manžela.

Nová záporná postava je třetí strážce vraždy se zcela smyšleným jménem Agimnéros, který ochrání pachatele onoho hrůzného činu před mstou poškozených, nebo dokonce usmrtí případné mstitel. Což ovšem nemá daleko ke skutečnému příběhu, kde mstiteli ztěžují život bohyně kvůli vraždě jeho matky, která zavraždila jeho otce, a ztrpčují mu život.

REFLEXE MILOŠE ŠLAPALA:

Dílna čtení zaujala žáky i mě samotného. Překvapily mě především zasvěcené reakce žáků na roli záporných postav v příběhu. („Kdyby v textu chyběly záporné postavy, nebyla by žádná rovnováha mezi dobrem a zlem.“ – „Kdyby byly v knížce jen samé kladné postavy, nemělo by dobro proti komu bojovat.“ – „Knížky by byly bez záporných postav kratší.“) I v krátkém čase dokázali žáci vymýšlet nové záporné postavy, a dostávali se tak do role tvůrců příběhu.

UČÍME SE OD SPISOVATELŮ, ABYCHOM PAK SAMI PSALI PROMYŠLENĚJŠÍ TEXTY:

Na této dílně čtení je nejceněnější propojení s dílnou psaní. V dalších dnech začneme psát dlouhodobý „spisovatelský“ text, v němž si žáci vymyslí hlavní i vedlejší postavy, problém či konflikty, které budou řešit, i prostředí, kde se děj odehrává, a to bude příležitost rozvinout uvažování o postavách a jejich roli v textu. Po dobu psaní textu využijeme dílnu čtení k tomu, abychom zrcadlově sledovali, jak s těmito stavebními prvky textu pracují profesionální spisovatelé. Žáci se tak, i s jejich pomocí, stanou vládci svého fiktivního světa a snad svoji moc nad postavami nezneužijí.

Háčkování, pečení nebo den v Chorvatsku: reportáž z dílny psaní v Třinci

Sednout si a psát. Pro spisovatele je to rutina, většina lidí při pohledu na prázdný papír však zažívá nepříjemné pocity. Při dílnách psaní ale děti vidí, že vyjádřit své myšlenky, zájmy a pocity je vlastně radost. „Nepíšeme pro školu, píšeme pro život,“ říká učitelka Kateřina Gaszková ze ZŠ Koperníkova v Třinci.

TEXT LUCIE KOČUROVÁ FOTO LUKÁŠ KABOŇ

„Tak, děti, budeme dnes potřebovat autorské křeslo, že? Pojdte ho připravit dopředu,“ říká učitelka Kateřina Gaszková svým pátákům ze ZŠ Koperníkova v Třinci. „Kolik vás bude dnes ostatním číst svůj text?“ ptá se a ve třídě se zvedají tři ruce. Učitelka Gaszková potěšeně glosuje: „No výborně, hned tři autoři, to už se velmi těšíme na vaše texty.“ Právě začíná tamní dílna psaní. Venku mrzne, slunce svítí a proniká velkými okny do třídy 5. A, kde dnes sedí čtrnáct žáků. Kromě lavic tu mají k dispozici i velký zelený koberec s polštáři na sezení a knihovničku. Dílnu psaní mívají každý týden, vždy dvě vyučovací hodiny.

Jak to dělá, že nás udrží v napětí?

Jako první usedá do autorského křesla chlapec jménem Vojta a začíná předčítat svůj text. Napsal příběh dívky Lily. Ta se propadne do „jiného světa“ s „jinými rodiči“, kteří mají místo očí knoflíky. Když dočte, dává učitelka Gaszková prostor spolužákům, aby Vojtův výtvar ohodnotili. Většina z nich oceňuje, že šlo o napínavý příběh, který jim nedovolil polevit v pozornosti. „A jak to Vojta zařídil, že jsme byli napjatí?“ ptá se učitelka a děti zmiňují například použití přímé řeči. „Mně se líbilo, že ačkoliv je Vojta kluk, nebál se vytvořit příběh děvčete,“ přidává svůj postřeh Kateřina Gaszková. Na závěr zvedá ruku jedna z dívek a ptá se Vojty, kde se k sepsání příběhu inspiroval. „Ve filmu Koralína a svět za tajnými dveřmi,“ odpovídá Vojta ochotně. A učitelka dodává: „To ale

můžeme, že? Říkali jsme si, že někdy je těžší popsat zajímavě děj filmu než vymyslet vlastní." Vojta připevňuje svůj příběh na tabuli, a zatímco mu třída tleská, sedá si do autorského křesla jeho spolužačka Valentína.

Ta si připravila text o svých koníčcích, kterými jsou háčkování a pečení. Třída se tak dozvídá, že je možné háčkovat jen s pomocí prstů, a také dostávají od Valentiny detailní recept na mandlový zákusek. Zní to možná nezáživně, ale i Valentíně se daří třídu udržet v napětí a pozornosti. Jak? „Vždycky jsi nás navnadila nějakou otázkou nebo jsi slíbila, že nám něco zajímavého prozradíš," oceňuje dívku spolužačka. „Recept jsi napsala tak, že jsem si úplně představovala, jak se to dělá," přidává se s oceněním další. „Mně se hodně líbilo, jak jsi využívala krátké věty a oslovení posluchačů, abys nás udržela v napětí, to bylo výborné," neváhá se ozvat i učitelka. Valentíně se na tváři rozhostí spokojený úsměv a je vidět, že si hodnocení z publika užívá. Stejně spokojeně se usmívá i Kateřina Gaszková a říká: „Máte, děti, perfektní postřehy k tomu, co vaši spolužáci napsali. To mě moc těší."

Za potlesku přenechává Valentína autorské křeslo Pěťovi, který si pro spolužáky připravil vyprávění o jednom dni stráveném s rodinou na dovolené v Chorvatsku. I jemu se na závěr dostává ocenění a jeho spolužáci si všimají konkrétních bodů. „Když jsem viděla, že tvůj text je dost dlouhý, bála jsem se, že nás nebude bavit. Tys nás ale oslovoval – asi si říkáte, možná vás napadlo – a vyprávěl jsi opravdu zajímavě," shrnuje nakonec Kateřina Gaszková. I Pěťa sklízí potlesk a začíná další část dílny psaní – práce na textech.

Psaní nemusí být jen tradiční sloh

Pátáci Kateřiny Gaszkové mají osm hodin českého jazyka týdně, z toho jednu věnují pravidelně dílně čtení a dvě dílně psaní. „Zajímavé je," usmívá se Kateřina Gaszková, „že já

sama jsem měla ve škole jen klasický sloh a vůči psaní jsem dlouho byla zablokovaná; nebavilo mě, neuměla jsem ho. Nejdříve jsem absolvovala kurzy programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Teď mám to štěstí, že mohu být součástí projektu Pomáháme školám k úspěchu, a díky společnému učení se s kolegy se právě učení pisatelství a dílna psaní stávají mojí silnou stránkou."

V čem se vlastně dílny psaní liší od onoho zmíněného tradičního slohu? „Hlavní rozdíl je v tom, že při slohu mají žáci zadané téma i formu, ale dílny psaní stojí na tom, že dítě

„Snažíme se, aby děti byly co nejméně závislé na učitelích a co nejvíce se učily navzájem."

píše o tom, co ho zajímá, a podle toho volí žánr i výrazové prostředky," vysvětluje Kateřina Gaszková. „Navíc se v dílnách snažíme, aby děti byly co nejméně závislé na učitelích a co nejvíce se učily navzájem."

Věnovat péči textům ostatních

Co to přesně znamená, je vidět hned vzápětí. Učitelka se děti ptá: „Kdo dnes vymýšlí téma? Kdo dělá myšlenkovou mapu? Kdo píše první nebo druhou verzi? A kdo potřebuje konzultovat?" Na každou otázku se někdo přihlásí a pak se pouští do práce. Někteří sedí sami u stolu a píšou do sešitu některou z pracovních verzí nebo na papír verzi finální, někteří si sedají do dvojic na koberec na konzultaci. Dvě děvčata sedí nad sešitem, kam jedna z nich píše text o svých oblíbených dezertech. „Tady píšeš: Pavlova se šlehačkou. To každý nezná, neměla bys to nějak vysvětlit?" „Dobře, takže píšou – Pavlova se šlehačkou, což je dort," vepisuje do sešitu děvče.

A kamarádka ji zarazí: „Když teď vidím celý tvůj text, tak se tam dvakrát za sebou opakuje slovo což, tak s tím by asi taky chtělo něco udělat.“

„Naučili jsme se textům ostatních věnovat stejnou péči jako svým vlastním,“ vysvětluje učitelka Gaszková. „K tomu ale samozřejmě patří i dovednost nezraňující komunikace a bezpečí. Nekritizujeme kamarády text, ale naším úkolem je ho společnými silami dovést k tomu, aby byl co nejlepší.“ Ke konzultacím mají žáci na nástěnce připraveného „pomocníčka“, který je provází popisnou zpětnou vazbou a oceňováním spolužáka. Hned vedle visí všechny fáze cyklu vzniku textu. Promyslí téma: o čem, komu, proč? Připravím se – konzultuji – píšu hrubou verzi – konzultuji – vylepšuji, upravuji – píšu čistou verzi – publikuji. Tyto a další materiály vytvořili učitelé a pedagogičtí konzultanti na mnohých setkáních, které Kateřina Gaszková absoluuje v rámci projektu Pomáháme školám k úspěchu.

Dva texty za čtyři měsíce. Stačí to?

Na koberci se proměňují dvojice dětí, které si konzultacemi pomáhají dotáhnout svoje psaní dál; u stolů vznikají texty a myšlenkové mapy; občas si některý z žáků bere na pomoc spolužáka, párovou učitelku, která přišla do třídy na druhou část dílny, nebo Slovník českých synonym. „Když jsi mi teď četla, klesla jsi hlasem, ale vidím, že tečku tam nemáš,“ poznamenává učitelka směrem k jednomu z děvčat. „Zamysli se nad tím, jestli si ji tam přeče jen nechceš ještě doplnit.“ Ve třídě je lehký šum, který ale nepřerůstá v hluk; dvojice na koberci mají hlavy u sebe a domlouvají se polohlasem, v lavicích se pracuje víceméně v tichosti. Vznikají tu texty s názvem Můj sen, Moje koníčky nebo Rybářská trofej. Žáci jsou tak zabraní do práce, že by si i zapomněli udělat velkou přestávku a vytáhnout svačiny, pokud by jim to učitelka nepřipomněla.

„Nezdá se to, ale pro učitele jsou dílny celkem náročná disciplína,“ říká s úsměvem Kateřina Gaszková. „První a nejdůležitější věc pro mne byla, že musíte změnit svoje nastavení a přijmout, že nemáte pod kontrolou každý moment práce každého jednotlivého žáka. Učitel musí být schopný risknout i to, že někdy budou někteří v hodině lelkovat. To se ale stává i při frontální výuce, pouze má při ní učitel pocit, že má dění ve třídě více pod kontrolou, i když to reálně takto nemusí být. Dále je klíčovým aspektem dát dětem důvěru, že si dokážou svou práci samy řídit, že mohou převzít zodpovědnost za své učení.“

Také se může zdát, že dílny psaní nejsou tak efektivní jako jiné hodiny, protože kolem poleťují některé děti hotové zhruba dva texty. Je to málo, nebo „tak akorát“? V Třinci mají jasno, dávají přednost kvalitě před kvantitou. Pokud každé dítě zodpovědně projde všemi fázemi procesu

psaní, poctivě konzultuje a promyslí, pak se tvorba o moc rychleji stihnout nedá.

Nepíšeme do šuplíku, píšeme pro publikum

„Dětem nedáváme jejich texty domů, aby jim rodiče neměli tendenci pomáhat nebo nějakým způsobem radit. Chceme, aby si od začátku do konce řídily své psaní samy,“ vysvětluje učitelka Gaszková. „Pro rodiče ale děláme v červnu autorské čtení, kdy se všichni sejdeme a děti mohou přečíst, co v uplynulých měsících vytvořily. To jsou moc příjemné a dojemné momenty.“

Večerem pro rodiče a čtením ve třídě ale publikace článků nekončí. Pátá Kateřina Gaszkové pravidelně přispívají do třídního časopisu, dále se jejich texty dají najít na nástěnce na chodbě školy, a kdo si troufá, může číst i do školního rozhlasu.

I to je jeden z rozdílů mezi hodinami slohu a dílnami psaní. Zatímco klasickou „slohovku“ dítě o samotě napíše, učitel si ji o samotě přečte a pak se tak maximálně někam založí, texty v rámci dílny psaní už vznikají s tím, že jsou určeny širšímu publiku. I proto je třeba, aby dokázaly zaujmout, i proto se jim věnuje tolik času a pozornosti. „Myslím, že právě pozornost, kterou žáci dostávají, a smysluplnost psaní mohou pomáhat budovat jejich pisatelské sebevědomí. Psaní dětem pomáhá k sebevyjádření, a tím i komunikovat se svým okolím. Děti prostřednictvím svobodného psaní mohou poznávat sebe a své spolužáky, možná je tím i aktivně ovlivňovat. Předpokládám, že by mohly ovlivňovat i svět kolem sebe,“ dodává učitelka.

„Samozřejmě se někdy stane, že někoho napadne práci urychlit, nějakou fázi přeskočit a publikovat ne úplně hotový text, ale třída mu to v podstatě nedovolí,“ vysvětluje Kateřina Gaszková. Autorské křeslo je místem, kde už by měl každý pouze sbírat plody své práce ve formě ocenění. Pokud ale někdo prezentuje text bez předcházejících konzultací, spolužáci mu své výhrady upřímně říkají. Proto se to už u pátáků Kateřiny Gaszkové prakticky nestává a třída si spíš užívá momenty, kdy si mohou navzájem zatleskat.

ZŠ A MŠ KOPERNÍKOVA V TŘINCI má 365 žáků a od roku 2017 je zapojena do projektu Pomáháme školám k úspěchu. Spolupracuje s devíti dalšími školami. „Jako hlavní přínos projektu vnímáme to, že vzniká prostředí, které učitele inspiruje. Pracují na tématech, která si sami vybrali, mohou řešit konkrétní otázky nad konkrétními pracemi svých žáků... a především na svou práci dostávají smysluplnou a konstruktivní zpětnou vazbu,“ říká ředitelka školy Zuzana Plošková.

Kdo hodně čte, píše méně gramatických chyb

Filip Svoboda předává svou lásku ke knihám a k umění svým žákům na Základní škole Svatoplukova v Olomouci. „Mým cílem není vychovat jazykovědce, ale lidi, co umějí porozumět textu. To totiž v životě použije každý,“ říká mladý učitel češtiny a výtvarné výchovy.

TEXT BÁRA PROCHÁZKOVÁ FOTO KAREL CUDLÍN

Na začátku byla touha Filipa Svobody pomáhat lidem. Proto chtěl být soudcem. Jenže během studia práv zjistil, že skrze tento obor svoji touhu nenaplní. Rozhodl se proto právnickou fakultu ukončit a rok pracoval jako číšník. Tehdy se objevila myšlenka na studium pedagogiky. Zvolil obory český jazyk a výtvarná výchova, protože se v nich chtěl sám zlepšovat. A učitelství byl vlastně bonus, který této cestě dodal hlubší smysl. „Uvědomil jsem si, že to je to pravé. Jako učitel

člověk kultivuje nejen sám sebe, ale v tom, co ho baví, vede i děti. A ty mu jsou zrcadlem, které ho učí zpět. Tak se obohacujeme navzájem,“ říká Filip Svoboda, který sám sebe popisuje jako učitele, výtvarníka a vášnivého čtenáře.

Výlet do knihkupectví

Sám pro sebe objevil knihy hned v první třídě, kdy se naučil číst. Jeho rodiče nebyli rádi, že četl pod peřinou hluboko do noci, a dokonce mu to zakazovali. V šesté třídě, když se spolužáky jel na výlet do Švýcarska, mu kamarád dal přečíst část Paní jezera od Andrzeje Sapkowského, což byla vstupenka do nového čtenářského světa. „Říkám tomu iniciační kniha, což je kniha, která člověku ukáže nekonečnou nádhuru čtení a nastartuje hlad po dalších knižních zážitcích,“ říká a snaží se ji najít i pro své žáky.

Cestou by například mohlo být pustit děti do knihkupectví, aby si knihu vybraly samy, bez jakéhokoliv vlivu dospělých. „Knihovna je sice super, ale mám pocit, že má pro žáky jistou patinu staroby. Kniha z knihovny navíc není vaše. Knihkupectví má vlastní energii, knihy září, chtějí vám patřit,“ vysvětluje Filip Svoboda a přiznává, že i žáci přispěli k tomu, že zase začal více číst.

„Některé knihy ani nemůžu nosit do školy, protože bych je četl o přestávce a nemohl bych přestat. Pak bych nestíhal školní administrativu,“ přiznává učitel, který od roku 2020 nejprve pracoval jako asistent pedagoga a o rok později nastoupil už jako učitel češtiny a výtvarné výchovy na Základní školu Svatoplukova v Olomouci. Čtenářství se podle něj dá vypěstovat. Ideální by bylo, kdyby školáci četli jednu knihu měsíčně. „Stejně jako když si člověk jde zacvičit fyzicky a tělo se poté cítí dobře, tak při čtení posiluje ducha a ta vydaná energie se opět vrací.“

Nejraději má dvouhodinovy čtenářských dílen, kdy žáci čtou. Každý si přitom najde prostor, kde se mu čte nejlépe – na pohovce, ve třídě, v knihovně, ve čtenářském

koutku. A každý se ponoří do své vlastní knihy. I přesto mohou pracovat společně, například mohou diskutovat o hlavním hrdinovi. „Mimochodem, čtení může dětem pomoci i s gramatikou. Přijde mi, že žáci, co hodně čtou, pak píšou méně gramatických chyb. A to i když neznají žádné teoretické poučky,“ vysvětluje učitel.

Dovednosti místo znalostí

Důležitější je pro něj vybavit děti pro život, proto se Filip Svoboda soustředí na to, aby dětem předal nejen znalosti, ale především dovednosti. „Žáci potřebují nástroje, aby byli připraveni na život. Nevychováváme jazykovědce, ale lidi, co budou každý den v životě potřebovat třeba přečíst nějaký text a porozumět mu,“ vysvětluje. Může se jednat o formuli či smlouvy, se kterými se člověk setkává.

školy totiž dbá na to, aby poměr byl vyvážený. „Na studiích jsem si představoval, že budu exot mezi mnoha postaršími kolegyněmi a že si s nimi budu dávat kávička a povídat si s nimi,“ směje se Filip Svoboda. Ale realita ho hodně překvapila. „Nové pedagogické pohledy nepřináším jen já vzhledem ke svému věku, ale aktivní jsou všichni kolegové. Je to motivující a příjemné prostředí. Například náš učitelský projektový tým čtenářské gramotnosti se vzdělává i mezi sebou a mimo výuku,“ říká.

V rámci projektu Pomáháme školám k úspěchu jezdí Filip Svoboda se svými kolegy na pracovní setkání učitelů. „Tato setkání jsou pro mě neskutečně obohacující a vždy si z nich odnáším poznatky, které silně rezonují s mojí představou o učitelství.

Posledním největším překvapením pro mě byl blok zaměřený na schémata, kde jsme si ukázali, jakými způsoby se dají číst tabulky a grafy. Předtím jsem se rozhodně nepovažoval na někoho, kdo je má rád. Díky projektu jsem k nim našel cestu,“ říká.

„Některé knihy ani nemůžu nosit do školy, protože bych je četl o přestávce a nemohl bych přestat.“

A ani argument s přijímacími zkouškami na střední škole pro něj není rozhodující. „Většinou jde zase o práci s textem, kdy je potřeba mu porozumět, aby žák správně splnil úkoly v zadání. Nastávají tam i situace, kdy je teoretická poučka v zadání přímo vysvětlená a žák podle ní má vyhledávat jev v textu. Tím samozřejmě nechci tvrdit, že určitá míra teorie není nutná, ale dle mého názoru by se měl čas věnovaný českému jazyku spravedlivě dělit mezi čtenářství, pisatelství a mluvnici.“

Čteme schémata, tabulky i grafy

Většinou bývají muži ve sbornících osamoceni, ne však na Základní škole Svatoplukova v Olomouci. Ředitel

ZŠ SVATOPLUKOVA v Olomouci má 457 žáků a je zapojena do projektu Pomáháme školám k úspěchu od roku 2020, její vedoucí školou je ZŠ Horka nad Moravou a škola spolupracuje s dalšími jedenácti školami v regionu. „Do projektu jsme se zapojili se záměrem podpořit na naší škole čtenářskou gramotnost, nicméně jsme získali mnohem více. Zvýšil se počet čtenářských dílen, došlo k celkovému pozvednutí čtenářství na obou stupních, většina tříd má svoji třídní knihovničku a zároveň se podpořila kolegiální spolupráce,“ shrnuje ředitel školy Jiří Vymětal.

Čtenářský stav mysli je vlastně stavem štěstí

V projektu Pomáháme školám k úspěchu se tisíce dětí na více než stovce škol mohou učit svobodněji a s větší radostí. „Možná nedokážeme exaktně změřit, kolik procent dětí se zlepší o kolik známek. Víme ale, že kdo dokáže dobře číst a psát, ten je potom úspěšnější v dalších předmětech i v životě,“ říká Hana Košťálová, která stála u zrodu projektu a je jeho programovou ředitelkou.

TEXT LUCIE KOCUROVÁ FOTO KAREL CUDLÍN

Co to vlastně znamená, že někdo umí „dobře číst a psát“? Automaticky by si člověk představil třeba krasopis nebo rychlost čtení...

Dobře číst znamená porozumět tomu, co text doslova říká: to je základ. Pokud nerozumíme slovům a větám, nemůžeme přemýšlet o tom, co text znamená – proč byl napsán, čeho chtěl autor dosáhnout a u koho. Čtenář potřebuje rozklíčovat také to, jak text funguje – jaké prostředky autor využil, aby u čtenáře dosáhl zamýšleného účinku. Co autor říká a proč, a co neříká a proč asi? Jaké výrazy volí, kterým se vyhýbá a proč?

Dobře psát znamená být schopen sdělit to, co sdělit chce, a to způsobem, který osloví zamýšlené adresáty a dosáhne toho, o co jsem svým psaním usiloval. Čím lépe si jako autor dokážu představit svého čtenáře neboli adresáta, tím větší je naděje, že naplním svůj záměr.

Užívání jazyka představuje obrovskou moc. Podstatou každého sdělování je záměrnost – chceme jím něčeho dosáhnout. Naše záměry mohou být otevřené a přímé, nebo skryté a manipulativní. Spojením výuky čtení a psaní se můžeme snažit učit tomu, jak rozumět autorovi a jeho záměrům, i jak být sami obratnějšími autory.

Proč jste se rozhodli zaměřit právě na čtenářství?

Čtenářství má unikátní vliv na kognitivní dovednosti, empatii, ale i kritické myšlení. Dobrý čtenář se snáz orientuje ve složitostech dneška a spokojeněji žije jako občan v demokracii. Z dlouhodobých výzkumů vyplývá, že děti, které vyrůstají v knižní kultuře, dosahují vyššího vzdělání a zauímají lepší pracovní pozice. Čtení je také jedna z cest ke „flow“ – ve „čtenářském stavu myslí“ prožíváme štěstí, když jsme pohlceni příběhem a představami, které vzbuzuje.

Stačí tedy jen jednoduše číst hodně knih?

Číst a o četbě si povídat. Čtení má fázi tichou, kdy jsem v dialogu jen s autorem, a pak sdíleci, kdy o textu hovořím s kamarády, přáteli, píšu si na sítích.

Kromě dílen čtení se ve školách zavádějí i dílny psaní. Proč je důležité s dětmi psát?

Děti se chtějí vyjadřovat, „chtějí o sobě dát vědět světu“, jak říkal průkopník dílen psaní Donald Graves. Identifikoval, co se děje při „přirozeném psaní“. Zkoumal psaní dětí v živé školní laboratoři, z níž se pak jeho

myšlenky šířily dál. Věřil, že každé dítě je schopné psaním lépe porozumět samo sobě, zjišťovat, kým vlastně je, co je pro něj důležité a čím je jedinečné. Děti se proto učí nalézat vlastní témata, která je vnitřně vzrušují.

Vypadá to jako náročná disciplína, děti – a ani učitelé, když jsme u toho – zpočátku moc nevědí, o čem psát. Když ale přijdou, jak na to, jsou k nezastavení. Mnoho dětí nakonec raději píše než čte!

Čtení a psaní na první pohled vypadá, že se to všechno týká pouze hodin českého jazyka...

To je spíš zvyková představa. Děti s chutí píšou i o odborných nebo řečnických věcných tématech. Pozorovala jsem dva třetáky, kteří s velkým nasazením společně psali o čtyřkolkách, zjišťovali si při tom všechny možné údaje, dohadovali se. V jednu chvíli se rozdělili a každý vytvořil nakonec vlastní verzi textu. V naučných předmětech na druhém stupni zařazujeme psaní tak, že píšeme nejprve kratší texty, které slouží dětem v první řadě pro lepší porozumění obsahu daného oboru.

Říkala jste, že dílny psaní jsou pro učitele náročnější než dílny čtení. Proč?

Dílna psaní vyžaduje specifickou organizaci práce v průběhu hodiny. Každý je ve svém psaní jinde. Někdo hledá téma, někdo píše první verzi, jiný druhou. Další chce předčítat hotový text.

Co dělat ve třídě, kde někdo je právě hluboce ponořený do psaní a jiný v tu chvíli potřebuje konzultovat se spolužákem? Je těžké to všechno koordinovat ve 45 minutách. Děti se postupně učí řídit si své psaní samy. Často třeba bývá ve třídě vyhrazené místo pro konzultace: ten, kdo tam přijde, dává najevo, že potřebuje konzultovat. Většinou se rychle najde kamarád, který si na něj najde čas.

Děti si víc a víc řídí psaní samy, ale učitel je přítomen, monitoruje, nabízí pomoc. Zároveň není jediným adresátem žákova psaní. Žáci vědí, že píšou přinejmenším pro své spolužáky, někdy i pro rodiče nebo jiné publikum. Vyplácí se propojovat psaní se čtením a klást otázky typu – jak to autor dělá, že se teď směje, jsem dojatý, napjatý? A pak to zkoušet ve vlastní tvorbě. Když sám píšou, tak víc chápu, co a proč dělají autoři textů.

Jak tedy podporujete učitele v rozvoji dílen psaní?

Vytváříme příležitosti, aby se setkávali různě zkušenými praktici. Setkání připravují učitelští lídři, kteří nejsou v roli typických lektorů – nesdělují svá moudra. Účastníci sdílejí, co komu funguje, na co narážejí, a společně vyvíjejí další řešení. Třeba jak to zařadit, aby si děti vůbec dokázaly najít svoje téma. Na konci setkání účastníci plánují a konzultují, co a jak přenesou do vlastních hodin.

unikátní. Někde jsou málotřídky, jinde velké sídlištní školy... I týmy, které síť škol v každé lokalitě vedou, jsou jedinečné. Učíme se praktikovat takzvanou propojenou autonomii. Abychom se napříč republikou udrželi myšlenkově pohromadě, setkáváme se s realizačními týmy ze všech lokalit třikrát ročně: dvakrát o víkendu a v létě na týdenní letní škole.

Jaký je vlastně ten „ultimátní cíl“, kterého se prostřednictvím párové výuky a dílen snažíte dosáhnout?

Od roku 2009 stojíme za tím, že se máme společně učit, jak to udělat, aby každé dítě bylo ve škole spokojené a mělo co nejlepší výsledky. Jak to udělat, aby se i učitelé cítili dobře a viděli ve své práci smysl.

Neumíme důvěryhodně změřit, kolik procent žáků se zlepšilo v jakých znalostech, ale víme, že pokud děti zdatně čtou a píšou, učí se lépe ve všech předmětech.

Od září 2024 bychom chtěli spolupracovat s dalšími školami. Jak to přesně bude vypadat, na tom právě dost intenzivně pracujeme. Chceme obsáhnout i periferie.

Kromě toho, že musíte mít v okolí nějakou zapojenou školu, co ještě dalšího je třeba? Co může očekávat škola, která by se chtěla připojit?

Aktivní zájem o spolupráci v projektu musí cítit v první řadě vedení školy. To si nejprve musí důkladně projednat ve svém sboru záměr

připojit se k nám do projektu – a musí najít několik prvních odvážlivců, s nimiž vytvoří jádro školního týmu. Ten by měl zahrnovat lidi napříč oběma stupni a různými předměty. Školní tým nemá být uzavřený. Jeho úkolem bude postupně přitahovat k vizi i praxi projektu další a další kolegy ve škole. Proto získá v projektu pomoc ve formě setkávání mezi školami v lokalitě, podporu různých forem společného profesního učení, a to ve spolupráci s lokálním týmem odborníků. Pro rozvoj pisatelství a čtenářství, ale i pedagogického lídršipu mohou školy navíc těžit z celorepublikových akcí a společně vyvinuté praxe.

„**Je dokázáno, že pokud se děti zlepšují v čtenářství a pisatelství, je potom dopad patrný i v jiných předmětech.**“

Mají možnost opřít se o pedagogické konzultanty i mezi setkáními. Na setkáních také vždy sami píšeme a procházíme podobným cyklem jako naši žáci. Mnozí dospělí jsou zpočátku ostýchaví, vůči psaní až zablokovaní, a teprve postupně hledají a objevují radost ze svobodné tvorby textů. A nakonec své texty i rádi přečtou druhým! Učitel, který sám nepíše, těžko může být učitelem psaní.

Existuje nějaké kurikulum nebo nějaké „osnovy“, které si učitelé při svých počátcích v projektu osvojují?

Nemáme žádné univerzální kurikulum. Každá lokalita je jiná,

Jak jste stavěli síť škol, které se účastní projektu, a je možné se k ní připojit?

Momentálně máme deset lokalit, které vznikaly kolem školy, o níž jsme se mohli opřít. K té se připojovaly školy z okolí, aby se učitelé mohli bez potíží scházet. Doufáme, že se nám daří budovat udržitelné komunity lidí, kteří jsou spolu rádi a rádi se společně učí. Dohromady je nás teď 113 škol. Školy dostávají rozpočet na knihy a v tomto školním roce ještě i na párovou výuku. To hlavní, co nabízíme, je podpora společného učení, sdílení projektového know-how a opora pedagogických konzultantů.

HANA KOŠŤALOVÁ vystudovala češtinu a pedagogiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1997 působila jako národní koordinátorka mezinárodního programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Vyučovala na Pedagogické fakultě UK předmět Kritické čtení a myšlení. Od roku 2009 působí jako programová ředitelka projektu Pomáháme školám k úspěchu.

Dostupnost knih ve škole

Na dětské čtenářství má vliv přítomnost a dosažitelnost knih. Výzkumy potvrzují, že děti vyrůstající obklopené knihami mají v dospělosti vyšší úroveň nejen čtenářské, ale i matematické gramotnosti a schopnosti používat digitální technologie. Rozvíjejí se jejich kognitivní dovednosti i empatie.

TEXT HANA KOŠTÁLOVÁ

Pro děti, které doma knihy nemají, je škola jediným místem, kde se mohou s knihou setkávat denně. Mají ji tu mít na očích a na dosah. Děti potřebují žít v prostředí, kde si mohou knihu kdykoli vytáhnout z poličky, prohlédnout si ji samy nebo společně s kamarády, odnést si ji a začíst se, a popovídat si o ní. Pro děti-čtenáře je bezbariérový přístup ke knize užitečný, pro nerozečtené děti je klíčový.

Volné čtení z vlastního popudu dítěte vede přes prožitky z četby k postupnému budování důvěry ve čtení. Děti zjišťují, že stojí za to překonat obtíže, které může četba přinášet. Posilují svou čtenářskou výdrž a odolnost.

Jak mohou školy dětem knihy co nejlépe zpřístupňovat?

1 Pedagogové pro knihy využívají všechna vhodná místa

Školní knihovna je základ, ale nestačí. Děti potřebují mít knihy kolem sebe v běžném každodenním prostředí.

U malých dětí lze zřídit knihovnu přímo ve třídě, ideálně i s pohodlným posezením. Na druhém stupni to může být komplikovanější. Minimálně v učebnách, kde probíhají hodiny češtiny (děti tam tedy přijdou skoro denně), je knihovna užitečná.

Mnohde ve školách zřizují čtenářské koutky – prostor s pohovkou, křesílky nebo jiným pohodlným sedacím nábytkem. Někde se vejde jen polička. I kolem ní musí být možné na chvíli postát a prohlédnout si, co přibýlo nového, prolistovat pár knih – a vybrat si.

2 Děti na knihy vidí i dosáhnou

Paní učitelku Evu překvapilo, jak se proměnil zájem druháků o knihy, když je přesunula z horních zasklených vitrín do dolních a otevřených polic. Vidí, jak děti tráví přestávky s knihami v ruce a dost často společně – prohlíží si knihy, povídají si o nich, vítají každý přírůstek a knihy si půjčují na doma.

3 O pořádek v knihách pečují děti

Udržovat knihovničky a koutky lákavé vyžaduje každodenní péči. Poličky, kde se bez ladu válí směs knih a časopisů, rozhodně vztah dětí ke knihám nekultivují a ani nevybízejí ke čtení. Děti pak využívají koutky spíše jako místa, kde tráví přestávky klábosením a povalováním se na křesílkách.

Pro využívání koutků bývají zavedena co nejjednodušší pravidla, se kterými se děti seznámí při své první návštěvě koutku, prodiskutují je, ujasní si je. Pravidla bývají v koutku vyvěšena.

Navzdory pravidlům vzniká zejména v koutcích na chodbách chaos. Třeba když zazvoní na hodinu, děti nestihnou knihu vrátit na místo.

O pořádek v koutcích se starají žáci. Nejvíce se asi osvědčilo, že ti, kdo mají službu, přicházejí před vyučováním a koutek srovnají. Knihy v koutcích nebývají nijak náročně tříděny – často se dělí jen na knihy naučné a vyprávěcí, někdy vznikají tematické shluky, jako třeba knihy o koních nebo o fotbalu.

4 Se ztrátami se počítá

Volně přístupné knihy se ztrácejí. Mizí. Učitelé se musejí rozhodnout, jak moc tomu chtějí bránit. Někdy do koutku umísťují knihy, kterých jim není líto. Knihy vyřazené z jiných knihoven. Čtenářství nerozečtených žáků to moc nepomůže. Starší knihy oslovují čtenáře už zapálené.

Když dostaneme dávku starších knih, je lepší uspořádat burzu. Knihy se vystaví a žáci si mohou vybrat. Někdy hledají knihy do třídních knihovniček či do čtenářských koutků, někde si děti prostě knihy odnášejí domů. Je na nich, zdali je po přečtení přinesou.

Do otevřených knihovniček a koutků – pokud mají sloužit také k tomu, aby se rozečetli i ti žáci, co to potřebují – se hodí knihy atraktivní, tedy spíše neočtené a aktuální.

Jak školy zabraňují přílišným ztrátám? Někde učitelé jednou za poleletí vybalují s dětmi nové knihy z krabic. Děti si je očíhají, prohlédnou si obálky, nakouknou dovnitř, přečtou si kousky textu. Zapíší do svého seznamu čtenářských teritorií, které z nich by si chtěly přečíst. Mnozí si rovnou knihu vypůjčí. Zapíší to do výpůjčního sešitu.

5 Přehled o výpůjčkách si děti vedou samy

Když si děti chtějí odnést knihu z koutku nebo knihovničky domů, najdou si ve výpůjčním sešitě či jednoduchém katalogu její stránku (kartičku) a zapíší, kdy si knihu vypůjčili/vrátily. Tak se zvyšuje dostupnost knih. Děti se uči odpovědnosti a postupně i tomu, co to znamená, když nám druzí důvěřují, aniž by nás kontrolovali.

Školy, které jsou součástí projektu Pomáháme školám k úspěchu, dostávají roční příspěvek na knihy ve výši 10 000 korun. Nové tituly vybírají učitelé s přihlédnutím k potřebám každého žáka. Do vybavení třídních a školních knihoven se někdy zapojují i rodiče a darují knihy, kterým jejich děti už odrostly.

„Každý žák má nárok na vynikajícího učitele, a to ne náhodou, ale záměrně.“

DOUGLAS FISCHER, JOHN HATTIE, NANCY FREY

Přes dvacet let podpory vzdělávání

Renáta a Petr Kellnerovi založili první rodinnou nadaci věnující se oblasti vzdělávání v roce 2002. Později své filantropické aktivity v této oblasti sloučili pod hlavičku Nadace THE KELLNER FAMILY FOUNDATION, která dlouhodobě podporuje vzdělanost v České republice. Za dobu svého působení věnovala rodinná nadace Kellnerových na společensky prospěšné projekty především v České republice přibližně 1,85 miliardy korun.

Vzdělanější lidé jsou nadějí pro celou společnost. Přispívají k vyšší úrovni kritického myšlení a s tím související

schopnosti demokratického rozhodování. Podporují inovace i technologický pokrok a vytvářejí lepší pracovní příležitosti a ekonomický růst. Zlepšují společenské vztahy, do kterých vnášejí toleranci, empatii i osobní odpovědnost.

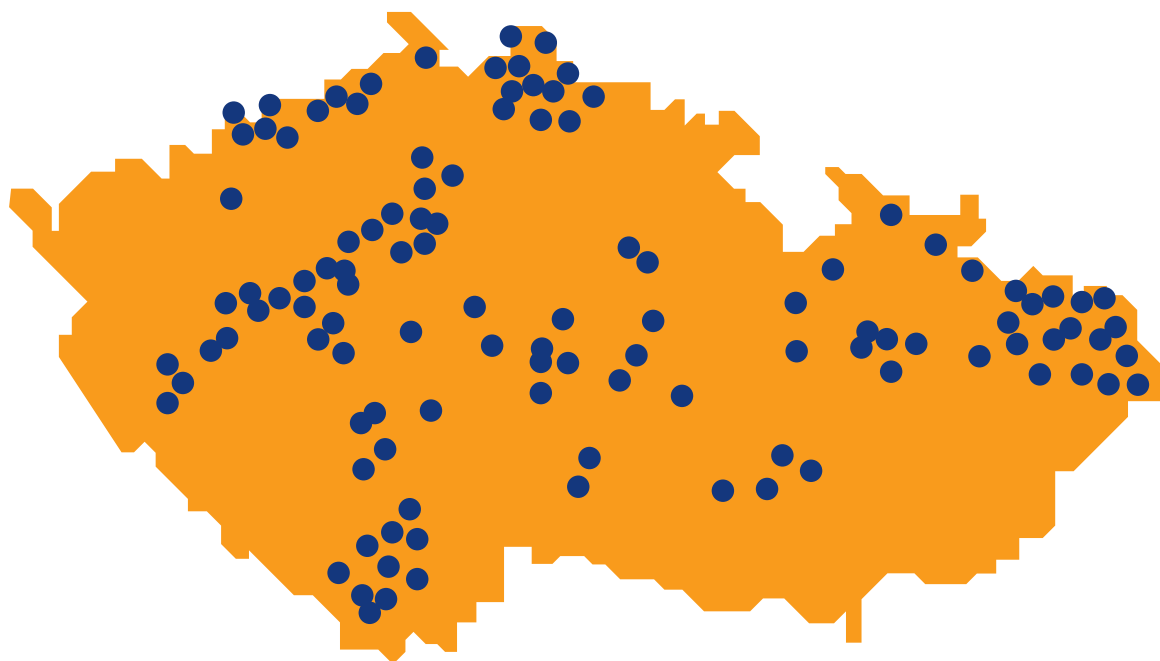
Všichni se stále učíme. A s dětmi či mladými lidmi vytváříme příležitosti, aby se i oni mohli učit, že mohou sami utvářet svět, do kterého vyrůstají a ve kterém žijí.

KELLNERFOUNDATION.CZ

113 zapojených škol

3000

spolupracujících pedagogů

39 000 zúčastněných dětí

40 milionů

korun od Nadace The Kellner Family
Foundation v každém školním roce